

Motion till riksdagen

1987/88:U521

av Lars Werner m. fl. (vpk)

om stöd åt det kurdiska folket

Behandlingen av den kurdiska frågan i utrikesutskottet och riksdagen vid det senast aktuella tillfället (UU 1987/88:4) måste ur kurdernas synpunkt betraktas som en försämring.

Det har under 1980-talet märkts en ökad kunskap, ett ökat intresse och även en ökad vilja till stöd för kurderna hos enskilda och myndigheter i Sverige. Detta beror framför allt på att kurderna själva genom kulturföreningar, publikationer och andra aktiviteter gjort sig hörda i Sverige och bland svenskarna. Men av detta märks i den senaste riksdagsbehandlingen inte mycket, om ens något.

De ansatser till en mera positiv behandling som fanns i tidigare uttalande från riksdagen (UU 1985/86:21) har inte följts upp och vidareutvecklats vid den senaste behandlingen. Sverige är som stat inte villigt att försöka föra upp den kurdiska frågan i internationella sammanhang. Det erkänns att frågan om kurderna i Turkiet borde vara möjlig att ta upp i Europarådet, men någon uttalad vilja att ta ett sådant initiativ, t. ex. i samarbete med övriga nordiska länder eller andra grupper av stater, visas inte. Det är en dålig tröst att Turkiet nu erkänner att Europarådets kommission för mänskliga rättigheter har behörighet att pröva enskilda klagomål från turkiska medborgare t. ex. kurder. Var och en förstår att en person ur en hårt förtryckt minoritet som det här är fråga om, har mycket små möjligheter att komma så långt som till enskild klagan inför en internationell kommission. De förs ofta inte ens försöka klaga inför turkiska domstolar.

Inte heller är det till särskilt stor tröst för kurderna att Turkiet biträtt konventionen för förbud mot tortyr. Tortyr förekommer fortfarande regelrätt i turkiska fängelser, särskilt i de kurdiska provinserna i östra Turkiet. Det är inte heller särskilt hållbara argument att hänvisa till splittringen inom den kurdiska folkgruppen som ett hinder för att föra upp deras sak i FN eller Europarådet. Historiskt sett kan inte kurderna lastas för att deras område delats upp mellan tidigare stormakter i regionen. Inte heller för att de i modern tid blivit offer för europeiska stormakters hänsynslösa uppdelning av koloniala besittningar. Om sådana kriterier skall gälla skulle Sverige inte kunna ta upp någon förtryckt folkgrupps situation i något internationellt sammanhang. De verkliga förhållandena är ju oftast att förtrycket just leder till splittring, många gånger framkallad med avsikt av förtryckarna.

Det är naturligtvis möjligt för Sverige att agera internationellt för kurdernas sak. Det talas om att kriget Iran-Irak minskar Sveriges möjligheter att agera till stöd för kurderna i dessa länder. Det behövs inte mycket fantasi.

särskilt inte med vetskap om hur växlingen mellan krigs- och fredstillstånd berört kurderna där, för att förstå vad som kommer att inträffa den dag då irakiska och iranska regeringar kan vända hela sin styrka mot kurderna i respektive land. På vad sätt kommer då Sveriges möjligheter att vara bättre? Det är en fråga om politisk vilja att väcka internationell opinion för en förtryckt folkgrupp som kurderna, även om det naturligtvis kommer att väcka förbittring i de länder som utövar förtrycket. Det gäller i första hand de tre länder som nämnts här, Turkiet, Iran och Irak, där också de flesta kurderna finns. Det gäller i mindre omfattning Syrien och Libanon, även om också kurder där betraktas som en sämre sorts folk. Det gäller däremot inte alls i Sovjetunionen, som är det enda land där kurderna enligt författningen erkänns som etnisk minoritet med rätt till eget språk, egna tidningar, egna skolor och universitet.

Sovjetunionen som stormakt är emellertid tillsammans med USA djupt skyldiga till att förtrycket av kurderna fortgår i de andra länderna. De vill inte ha några minoritetskonflikter i området, därför att det skulle störa deras egna intressen i Turkiet såväl som i Irak eller Iran. Kurderna i dessa länder har därför förgäves väddat till stormakterna utan att få det minsta stöd. Det borde göra det så mycket mera angeläget för Sverige att tillsammans med andra stater föra kurdernas talan. Därför bör Sverige aktualisera den kurdiska frågan i Turkiet, i Europarådet och i sin helhet i FN.

Men den kurdiska frågan har också en för Sverige inrikespolitisk aspekt. Den hårdnande attityden mot flyktingar i vårt land har drabbat kurderna särskilt hårt. Eftersom de ofta tvingas fly mellan de olika länderna i den region de kommer ifrån hinner de många gånger passera vad som kallas för första asylland, innan de kommer till Sverige. Med den vetskap vi i dag har i Sverige om kurderna och deras situation i alla dessa länder, säger det sig självt att prövningen av kurdiska flyktingars rätt att få asyl i Sverige måste genomföras med särskild omsorg. Tyvärr har det flera gånger hänt att kurder avisats/utvisats från Sverige utan att dessa fakta observerats. Regeringen och invandrarverket bör noggrant uppmärksamma dessa förhållanden.

Vänsterpartiet kommunisterna har under en lång följd av år föreslagit att det i Sverige skall organiseras ett kurdiskt kulturcentrum, i likhet med vad som för länge sedan skett i Frankrike. Detta har hittills inte vunnit gehör. Det är sant som sägs vid kulturutskottets senaste behandling av frågan (KrU 1986/87:12), att Sverige gjort mycket för att stödja det kurdiska språkets utveckling. Det erkänns också med stor tacksamhet av den kurdiska invandrargruppen i Sverige. Men kultur är så mycket mer än språk, och ett centrum för alla slags yttringar inom detta för en folkgrupp i exil så viktiga område borde inte vara en omöjlighet att etablera i Sverige. Det är viktigare för kurderna än för andra flykting- och invandrargrupper, på grund av deras bakgrund som splittrad nationalitet. Det är inte heller i detta sammanhang något bra argument att skjuta över ansvaret på kurderna genom att säga att de själva får prioritera statsbidragen. De är Sverige, den svenska riksdagen och den svenska regeringen som det åligger att ta initiativ, ställa medel till förfogande och i samarbete med kurderna starta ett kulturcentrum. Det skulle väcka internationell uppmärksamhet, åsamka Sverige kritik från

kurdernas förtryckare men mötas med beundran från alla som förstår vikten av kulturellt arbete för ett folk på flykt.

Mot. 1987/88
U521

Slutligen har den olycksaliga och orättvisa fokuseringen på kurderna i samband med jakten på Olof Palmes mördare, det s. k. huvudspåret, vållat kurderna i Sverige stor skada. Det torde inte vara möjligt att helt och hållet reparera verkningarna av vad en inkompetent spaningslednings åtgärder vållat kurderna. Vad som står klart är att en exempellös hetsjakt utlöstes mot en flyktinggrupp i Sverige utan att det fanns tillräckligt underlag. Man sökte efter syndabockar och skydde inga medel i jakten som i flera fall fördes i närheten och utanför lagens ramar. Övervakande instanser ända upp i regeringen lät detta fortgå utan att ingripa.

Vänsterpartiet kommunisterna har förra året aktualiserat denna fråga i riksdagen och den har behandlats i justitieutskottet (JuU 1986/87:19). Det är märkligt att justitieutskottet kan påstå att det inte är "aktuellt för riksdagen" att agera i denna fråga. När blir det i så fall aktuellt? Det borde vara en moralisk förpliktelse för riksdagen att själv uttala eller begära av regeringen att den vidtar åtgärder, så att den skada som åsamkats kurderna som grupp i Sverige genom den obevisade kopplingen till mordet på Olof Palme åtminstone kan minskas, även om de negativa verkningarna av den under lång tid kommer att följa kurderna i vårt land.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär initiativ till att den turkiska regeringens behandling av den kurdiska befolkningen i Turkiet tas upp i Europarådet,

2. att riksdagen hos regeringen begär initiativ till att ta upp den kurdiska frågan i dess helhet i FN:s kommission för mänskliga rättigheter,

[att riksdagen hos regeringen begär åtgärder så att den speciella situation som kurdiska flyktingar befinner sig i uppmärksammas bättre när de söker asyl i Sverige,¹]

[att riksdagen hos regeringen begär förslag till upprättande av ett kurdiskt kulturcentrum i Sverige,²]

3. att riksdagen hos regeringen begär åtgärder för att begränsa de skadeverkningar som den kurdiska folkgruppen i Sverige åsamkats i samband med jakten på Olof Palmes mördare.

Stockholm i januari 1988

Lars Werner (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Jörn Svensson (vpk)

Oswald Söderqvist (vpk)

Nils Berndtson (vpk)

Inga Lantz (vpk)

¹ 1987/88:Sf533

² 1987/88:Kr305